

## Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre . . . . .	8 frt — kr.
Hegyedévre . . . . .	2 „ — „
Helyben hárhoz kordva:	
Egész évre . . . . .	10 frt — kr.
Hegyedévre . . . . .	2 frt 50 kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre . . . . .	12 frt — kr.
Hegyedévre . . . . .	3 „ — „

## TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:  
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, október 12.

## Nemzeti fejlődésünk.

A miniszteriumok közzétették jelentéseiket az 1898-ban végzett munkálatokról. E jelentések fölkarolják a miniszteri munkálatok keretében az ország összes közviszonyait s belőlük megfigyelhetjük közállapotunkat, vagy is azon állapotot, melyre egy nemzet *szabad tevékenysége* folytán eljutott — ha szabad a munkálkodások némely ágában szabad tevékenységről szólni. Az egyes munkakörökből kiragadunk egyes tevékenységi köröket, melyekből az ország közállapotát leginkább megismerhetjük. Reflexiókat fűzünk hozzájuk, feltárjuk a hiányokat, melyeket nemzeti fejlődésünk még nem töltött ki. E hiányok hangoztatása addig, míg azok orvosolva nincsenek, mindig jogosak, sőt szükségesek is, hogy azok feledésbe ne menjenek s a reform szükségességét a nemzet minden rétege átérezze.

*Magyarosodásunk* ügye egyik legfontosabb oldala közállapotunknak.

A jövő évben megejtendő népszámlálás fogja majd eldönteni, hogy vajjon a magyar faj mennyire közelítette meg az elmúlt 10 év alatt az abszolút többséget. Vannak szaktekintélyek, a kik nagy meglepetést várnak e népszámlálástól, a nemzeti elem tulságos nagy megnöveke-

dését, a laykus közönség pedig csak azt tekinti, hogy a nemzeti eszme folyton erősödik, a nemzeti ünnepek nyomán rohamosan terjed az idegen vidékeken s egyenként tölti be az emberi sziveket.

A tisztán magyar nyelvű iskolák száma évről-évre növekedik, míg az idegen tannyelvű iskolák száma rohamosan apadóban van, helyüket a vegyes tannyelvű iskolák foglalják el. Mai nap az összes iskolák 59.50%-a magyar tannyelvű, 17.098 iskola közül 10.173. A hivatalos kimutatás említést tesz olyan iskolákról is, melyeknek nincs magyar nyelvet értő tanítója és még több olyan iskolákról, melyekben a magyar nyelv tanítása teljesen meddő. Ennek dacára sincs mit aggódunk nemzetiségi viszonyainkon.

Egyes politikai íróink a nemzetiségi ügyekről írva, elremitő dolgokat regélnek a magyar faj veszedelméről, pedig régi és a történelem által eléggé bizonyított igazság az, hogy anyagi, szellemi s számbeli tulsúly dominál. A szellemi fölény vonz, az anyagi fölény tekintélyt ad s a számbeli többség erőssé, legyőzhetlenné tesz. Ezért nem lehet félteni a magyar faj supremáciáját.

A hol a magyarság ügye veszélyeztetve van a nemzetiségek által, ott a *gazdasági* helyzet nyomoruságos voltában kell a hibát keresnünk, mely tüstént eltűnik, ha az anyagi válság nem forgá-

csolja szét a szorongatott magyarságot, mert a mostoha természeti viszonyokat képebbek tűrni nemzetiségeink, mint mi.

Anélkül, hogy elbizakodnánk az évenként mind több mennyiségben létesülő állami iskolák sikerében, teljes reményvel bizunk benne, hogy a nemzeti ügy érdekében ily módon elköltött milliók sem vesznek kárba és abban a versenyben pedig, mely a magyar tannyelvű és a nemzetiségi iskolák közt fejlődik, szintén van nyereség. A kultura nyer általa meg mind nagyobb területeket és tömegeket. A szabad verseny uralkodik a jelenben minden téren, miért ne uralkodhatna az a tanítás terén is, a midőn az a nemzeti ügy szolgálatában áll.

Közoktatásügyünknek tagadhatatlanul ez a legfontosabb része, mely még azt is megköveteli, hogy az állami iskoláknak magyarosítási célokra való felhasználásával tulásba ne essünk, mert ezt a magyar nép kulturális érdeke bánja meg. A magyar nép, hogy szellemi fölénye, melyre oly nagyon kell számítaniunk nemzetiségi viszonyaink közt, biztosítsuk, megkivánja, hogy tanügye az intéző köröknek fő-fő gondoskodása tárgyát képezze. A magyarság lakta vidékeken van e téren elég teendő és eszeveszett törekvés volna az az új területek meghódításának kétes eredményéért a magyarság lakta vidékeket elhanyagolni.

## A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

## A szerelem árnyoldalai.

Guy de Maupassant-tól.

A tenger nyugodtan és ragyogva terült el, mint a tükör, a közeledő ártól alig fordítva. Az egész népszerűség a kikötő töltésén állt s nézte a hajók megérkezését.

Már igen messziről láthatók és számosan voltak, nagy gőzösök, vitorlás hajók, melyeket kis vontató gőzösök húztak s melyek csupasz árboczaikkal ég felé meredtek, mint a lombtalan fák.

A világnak mind a négy tájékról futottak be a kikötőnek keskeny torkolatába, mely ezen szörnnyetegeket mind elnyelte, míg azok nyugtek, zúgtak és gőzsugarakat löveltek ki, mintha lélegzetten kívül volnának.

Két fiatal tiszt sétált az emberektől elborított mólón, köszöntve és viszont köszöntve s néha-néha megállva, hogy beszélgessenek.

A nagyobbik, d' Henricel Pál, hirtelen megszoritotta társának, Renoldi Jánosnak karját s ezt suttogta fülébe: »Nézd, itt van Poingotné is; nézz csak oda, biztosítlak, rád pillant . . .«

A nevezett szembe jött velük férjének, egy gazdag révésznek a karján. Negyven év körül volt, de még igen csinos, kissé erős, de éppen emiatt még oly friss volt, akár egy husz éves. Ismerősei büszke fellépése, nagy fekete szeméi és lényének előkelősége miatt istennőnek nevezték.

Mindig feddhetetlen maradt. Soha sem támadhatott gyanu ellene. A tisztelteméltó és egyszerű nő mintaképének tartották, s egy férfi sem mert volna reá gondolni; olyan magasan állt.

És most d' Henricel Pál egy hónap óta biztosította Renoldi barátját, hogy Poingotné gyengéd pillantásokat vet feléje és nem lehetett ettől eltántoritani. »Biztosítlak«, mondá, »hogy nem csalódom. Világosan látom, szeret téged. Szeret szenvedélyesen, mint egy szemérmes nő, ki soha sem szeretett. Negyven év veszedelmes kor a tisztességes nőkre nézve, ha van szívük és eszük. Esztelenek lesznek és esztelenkednek . . . Találva van, barátom, mint egy mesebesült madár. Esik, esik — karjaidba, nézd csak, nézd!«

A csinos hölgy két 12 és 15 éves leánya mögött ment és hirtelen elsápadt, midőn a tisztet megpillantotta. Égő, merev tekintet vetett feléje, s úgy látszott, mintha már semmit sem látna maga körül, sem férjét, sem gyermekeit, sem az embertömeget. Viszonozta a fiatal emberek köszöntését, anélkül, hogy forró tekintetét leboacsátaná. Oly égő egy tekintet volt, hogy Renoldi hadnagy végre meg kezdte érteni.

— Hiszen tudtam — diadalmaskodott barátja. Láthattad ez egyszer? Lánczos lobogó!

De Renoldi semmit sem akart tudni az efajta szerelmi kalandokról. Nem kereste a szerelmet és mindenekelőtt nyugalmas élet

után vágyódott. Mert undorodott az ilyen viszonyok minden érzékesétől, a gyöngérségnek minden bizonyítékától és tekintetétől, melyeket egy elkényeztetett nő követel. Megfélemlítette a láncz, melyet az ilyen kaland mindig megköt, bármilyen könnyű is legyen az. Így szólt magához: »Egy hónap múlva teljesen megunom, és illemből hat hónapig kell kibírnom.« Emellett a szakítás a szokásos jelenetekkel és szemrehányásokkal, az elhagyott nő ragaszkodásával, rettenetes volt előtte.

Ezért kerülte Poingotné.

Egy este azonban azt akarta a véletlen, hogy egy estélynél asztali szomszédja lett. Szüntelenül érezte szomszédnőjének égő tekintetét szemén és egész lelkében; kezük véletlenül találkozott és akartunk ellenére is kezét szoritottak: ez már a szerelmeskedésnek kezdete volt.

Ezután ismét látta, mindig akarata ellenére. Érezte, hogy a nő szereti és ez meghatotta; jóleső részvét szállotta meg a hölgynek égő szenvedélye iránt. Tehát engedte, hogy rajongjon érte s egyszerűen csak udvarias volt, abban a reményben, hogy a dolognak nemsokára vége lesz.

Egy nap azonban találkozásra kérte, hogy lássa és zavartalanul beszélhessen vele, amint mondta. Esméletlenül karjai közé rogyott . . .

Ez ugy hat hónapig tartott. Örülten szerette az asszony. Ezen fanatikus szenvedély bilincseiben már semmire sem gondolt; mindenét odaadta neki, testét, lelkét, hírnevét, tekintélyét,

### A helyzet Ausztriában.

Október 18-án nyílik meg az osztrák Reichsrath. A hivatalnok miniszterium e hó 17-én visszavonja a nyelvrendeleteket és ezáltal eléri azt, hogy a német ellenzéki pártok, a birodalmi gyűlés megayıtásakor nem fognak obstruálni. Annál vadabb ellenállásra készülnek a szláv pártok és első sorban a csehek. Több mint valószínű, hogy ezek veszik át az obstrukció német pártok szerepét. Hogy ilyen körülmények között az osztrák parlament miként végzi el a ráháruló sürgős feladatokat, a delegáció és a kvótábizottság megválasztását, a véderőtörvény meghosszabítását és a gazdasági kiegyezés rektifikálását, azt e pillanatban senki sem tudja. Pedig ezeknek a feladatoknak parlamentáris elintézésétől függ az egész dualisztikus alkotmány fennállása.

### A közbiztonság érdekében.

Minden modern város egyik főkélléke a jó közbiztonsági állapot biztosítása: helyesen szervezett, elég személyzettel bíró rendőrség. Természetesen a rendőrség működése nagyban függ a lakosság, különösen a kétes existenciák kellő nyilvántartásától, erre pedig csak a bejelentési hivatal képes.

A művelt külföld minden nagyobb városában már korábban belátták a bejelentési hivatalok fontosságát s alig van valamire való város az egész Nyugaton, a hol a rendőrség ezen kiváló segítsége nem volna létesítve, sőt hazánk több nagy városában már szintén vannak bejelentési hivatalok.

Nagyváradon a rendőrség még mindég oly keretben működik, mint ezelőtt évtizedekkel; a személyzet létszáma ma is a régi. A bejelentő hivatalról körülbelül tíz év óta beszélnek; az intézmény tanulmányozására ki is küldtek tisztviselőket, de azért a nagyvárad bejelentési hivatal még mindég a jövő tervei között van.

Rimler Károly főkapitány érzi úgy a rendőrség csekély számának hátrányát, mint a bejelentési hivatal hiányát s a jövő évi költségvetés tárgyalásánál fejtegette általa ősmert tényekkel és adatokkal, hogy mindkét irányban a szükségparancsolta kényszerűség előtt állunk.

Az alig 80 főből álló rendőrség olyan sok más dologgal van megterhelve az ajtónállástól kezdve a kézbesítésig, hogy a mostani csekély éjjeli őrséget is csak hivatalos emberkinzással lehet fenntartani. Éppen a leginkább félreeső helyeken, a hol a kétes elemek jobb tanyára találhatnak, 8—10, egymástól távol elágazó utcára jut egy éjjeli őrszem.

De mit tehetnek a rendőrtisztviselők, a kerületi biztosok is, akik nyakig megvannak terhelve irodai munkákkal, a helyett, hogy állandóan a kerületeikre fordíthatnák figyelmüket. Pedig éppen az ő állandó és éber őrködésük javíthatna sokat közbiztonsági és közegészségügyi állapotainkon. A mai állapot mellett az íróasztalhoz vannak kötve s véletlenség, ha valami rendellenességet észrevesznek.

A rendőri személyzetnél éppen a mai agyondolgoztatás folytán s az alig számottevő fizetés mellett igen gyakori a változás. Ha ma bekerül valaki a rendőrség legénysége közé, az óriási terhes szolgálattól csakhamar elmegy a kedve s örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy ledobhassa magáról a hivatalos tekintélyt jelentő mondur.

Ilyen viszonyok mellett szó sem lehet aztán a kellő iskoláztatásról. De meg ha jobban vizsgáljuk, nem is igen találunk olyan rendőrtisztviselőt, aki teljesen korrekt, szakszerű iskoláztatást adhatna a rendőr-személyzetnek.

Ugyancsak ez a rendszer és a rendszerből folyó állapot természetes következménye, hogy nagyobb, véresebb bűneseteknél a rendőrség tehetetlen. Hány nagyobb és komplikáltabb bűnesetnél pl. gyilkosságnál tud sikereket felmutatni rendőrségünk? Évek óta rájött-e arra, hogy ki gyilkolta meg a Pecze-soron az üveg áruló szegény zsidóasszonyt; kikutatta-e, hogy Kis-Kut-utcán ki ölte meg oly borzalmas módon özv. Vadnét; elfogta-e a nagypiacz-téri Erceyház udvarán agyonlőtt napszámos gyilkosát? Egyiket sem.

És ezt nem a rendőrség rosszóságának, ügyetlenségének tudjuk be, de csekély létszámának s a bejelentési hivatal hiányának.

Nagyváradra bárki bejöhet szabadon, itt letelepedhet anélkül, hogy a hatóság a leg-

kisebb tudomással is bírna róla s ha eltudja kerülni, hogy a rendőrség karjai közé fusson, elérhet Nagyváradon ismeretlenül, háborítatlanul akár az örök életig.

Helyes alapon szervezett bejelentési hivatal mellett ez nem lehetne s nem lehetne Nagyvárad tanyája minden, máshelyről menekülő kétes existenciáknak.

Aki ismeri a bejelentési hivatalok működését, tudja azt is, hogy a bejelentő hivatal azonkívül nem csak a közrendnek tesz hasznos szolgálatot, hanem árva- és illetékességi ügyekben is nem egyszer fontos adatokat szolgáltat.

Bár nem ennyire életbevágó, de mindenestre fontos az a kérdés is, hogy a rendőrtisztviselők, ha nem is mindég, de legalább szolgálatban egyenruhát viseljenek. A mai rendszernél vajjon teljesen jogos-e az, ha valaki az első szóra nem engedelmeskedik a rendőrtisztviselőnek, mikor nem látja rajta semmi jelvényét annak a közhatalomnak, a melyet képvisel. Vagy egy idegen köteles bármely polgári ruhában megjelenő embernek elhinni, hogy rendőrtisztviselő. Hisz ezáltal a legnagyobb visszaélések fordulhatnak elő. Előbb-utóbb be kell látni a törvényhatóságnak, hogy a rendőrtisztviselőnek éppen úgy szükséges az egyenruha a közérdek szempontjából, mint a közrendőrnök.

Ezeket a kérdéseket vetette fel jelentésében a főkapitány s habár a város mai pénzügyi viszonyai alig alkalmasak ezek keresztülvitelére, mint égető szükségét s alig elodázható kérdéseket állandóan felszinen kell tartani.

Vid—

### Háboru Transzválban.

Ide érkezett táviratok szerint a búrok bevonultak Natalba. Az első háborus híreket ma délre várják. Tegnap délután 4 órakor a britt birodalom összes tőzsdéin a tőzsdelátogatók elénekelték az angol himnust. A londoni tőzsdén egy tőzsdelátogató oda állott ahhoz az asztalhoz, melyről rendszeren az inzolvenciákat szokták kihirdetni és egy kalapácsal háromszor az asztalra ütve a köréje sereglett

és szerencsésjét. Mindenét bevetette szívének lángjába, amint a régi időkben az ember minden drágaságát az égő máglyára dobta, ha áldozott.

A hadnagy már régen megunt a dolgot és nagyon bánta, hogy csinos arca ily könnyű győzelemre segítette; de látta, hogy meg van kötözve, fogva. — Minden alkalommal így szólt hozzá: »Mindent odaadtam neked, mit akarsz még?« Ilyenkor nagy kedve volt, hogy így feleljen: »De semmiért sem kértelek s kérlek, vedd ismét vissza, amit nekem adtál.« Minden este eljött hozzá; ami törődött azzal, hogy magát kiteszi a megszólásnak és elvész; és mindig forróbban szerette. Karjába vetette magát, szenvedélyesen megölelte, szinte eltikkadt a csókokban, melyek a hadnagyot rettenetesen untatták. Akkor így szólt fáradt hangon: »Jer, légy okos!« A nő csak így felelt: »Szeretlek« s leült lábaihoz, hogy hosszú ideig bálványozó tartásban veszteg maradjon előtte. Ezen folytonos nézésben végre elment a kedve s fel akarta emelni. Jer — mondá — ülj le, beszéljünk. De az asszony állhatatosan így szólt: »Nem, engedj!« és elragadtatva ülve maradt.

Egy nap így szólt d' Henricel barátjához: »Tudod, legközelebb meg fogom verni. Jólakтам vele, nem akarom többé. A dolognak legyen vége, még pedig gyorsan!« És csendesebben hozzátette: »Mit tegyek? Tanácsolj!« — Szakíts vele, tanácsolta amaz. De Renoldi vállalt. »Oly könnyen mondod ezt. Azt hi-

szed, oly könnyű egy nővel szakítani, aki figyelemmel üldöz, előzékenységgel kinez, gyöngédséggel gyötör, kinek egyetlen gondja, hogy neked tessék s kinek egyetlen hibája, hogy nyakadra vetette magát...«

De egy reggel az a vidám hír jött, hogy az ezred megváltoztatta lakóhelyét és Renoldi tánczolt örömeiben. Meg volt mentve, megmentve jelenetek és izgalom nélkül, megmentve!... Csak arról van még szó, hogy két hónapig legyen türelme!... Megmentve!...

Midőn a nő este hozzájött, még izgatottabb volt, mint máskor. Megtudta a rémhirt. Kalapját le sem tette, megragadta kezét s lázasan megszorította, miközben erősen szemébe nézett és remegő, de határozott hangon így szólt. Tudom, hogy el akarsz menni. Ez a hír kezdetben szívemet törte meg; de most tudom mit kell tennem. Nem habozom többé. Szerelmemnek legnagyobb bizonyítékát akarom adni, melyet nő csak adhat: követlek. Éretted elhagyom férjemet, gyermekeimet, családomat. Tönkre teszem magamat, de boldog vagyok. Ugy érzem, mintha újból átadnám magamat tenéked. Ez az utolsó és legnagyobb áldozat. Tied vagyok örökre!

Hideg borzadás futott át a férfi hátán, midőn ezt meghallotta. Tompa, rettentő, tehetetlen düh fogta el. Mindamellet mérsékelte magát s áldozatát szelid hangon visszautasította. Iparkodott, hogy lecsendesítse, észretéritse és lebeszélje esztelenségéről. Megvetőleg felbigyesztett ajakkal hallgatta meg s fekete sze-

mével arczába nézett, anélkül, hogy valamit felelt volna. Midőn a hadnagy befejezte beszédét, csak így felelt:

— Tehát oly gyáva vagy, hogy elcsábítasz egy asszonyt és első szeszélyed folytán elhagysz!

Renoldi elsápadt s ismét az észkokokkal kezdte. Szeme elé állította ezen lépésnek a következményeit haláláig, világossá tette, hogy szerencsésjét ez életben megsemmisíti, hogy a világ számára el lesz zárva... De ő állhatatosan így felelt:

— Mit árt az, ha egymást szeretjük?

Végre kitört. Nos tehát, nem akarom! Nem! Érted, én nem akarom, megtiltom! És szívét elárasztotta a régóta táplált ellenszenv. Zjnye az égre, elég soká van már, hogy akaratom ellenére szeretsz. Még az kellene, hogy magammal vigyelek. Köszönöm szépen.

Semmit sem felelt, de halotti színü arcán lassu, fájdalmas rángatózás vonult végig, mintha minden izma és idege meggörcsült volna. Anélkül, hogy Isten hozzádot mondott volna, eltávozott.

Ugyanazon éjjel megmérgezte magát. Egy hétig elveszítettnek tartották. És a városban összegyűjték fejüket, megsajnálták és megbocsátották tévedését a szenvedély hatalmával; mert a legmagasabb fokra felcsigázott érzelmeiket, melyek az embert a heroismusra ragadják, mindig megbocsátják, ha bűnösök is.

És így általános felháborodás támadt Re-

börzsiánerek örömmujongása között kijelentette, hogy Krüger elnök e pillanatban fizetesképtelen lett.

**London, okt. 12.** Balfour, a kincstár első lordja tegnap az Eastlotian Unionist Associationban beszédet mondott, amelyben azt hangoztatta, hogy Anglia sem nem keresi, sem nem kívánja a háborút. A háborút ráerőszakolják Angliára, még pedig nem is olyan emberek, akik a szabadságért küzdenek, hanem egy oligarkia, amely attól tart, hogy uralma végét járja. Az angol kormány az előtt a választás előtt áll, hogy vagy ragaszkodik az Afrikában élő fehér faj egyenlőségéhez, vagy elveszti azt a híret, hogy Anglia olyan nemzet, a melynek nemcsak akarata, hanem hatalma is van arra, hogy mindenütt, a hol döntő befolyásra tart igényt, igazság gyakoroltassék. Bármily áldozatokot kell is Angliának a háború kefezéséig hoznia, ezeket az áldozatokat az emberi jogok és a civilizáció jogainak érdekében hozza meg. (M. T. I.)

**Dundee, okt. 12.** Asquith volt szabadelvű belügyminiszter tegnap itt beszédet mondott, a melyben kiemelte, hogy bizik a kormányban, hogy őszintén igyekszik a háborút kikerülni. Alig tehető föl, hogy Transzvál teszi meg az első lövést olyan viszályban, a melynek vége csak egy lehet. A főnálló szerződések szerint a szuverénitás még érvényben van. De azonkívül Angliának mint főhatalomnak a jog és méltányosság általános elvei is jogot adnak a beavatkozásra. A búrok magatartása a szóban forgó kérdésben olyan volt, aminőt egy civilizált hatalmasság sem engedhetett volna meg. (M. Táv. Ir.)

**London, október 12.** Brodrick parlamenti államtitkár Guildfordban beszédet mondott, amelyben nyilatkozott, hogy a búrok ultimátumára csak egy válasz lehetséges és azt meg is adták, t. i. az, hogy Anglia efféle föltételek megvitatásába nem bocsátkozhatik.

**London, október 12.** A Daily Telegraphnak jelentik Ladysmithből tegnapi kelettel: A háború megkezdődött. A búrok benyomultak Natalba. Oranji polgárok Harrismithben lefoglaltak egy Natalból jövő vonatot.

**London, október 12.** A Timesnek Sandpruitból e hó 9-iki kelettel azt jelenti levelezője, hogy Joubert főparancsnok engedelmével meglátogatta a környéken levő búr táborokat. A búrok hadereje ezen a határszéli ponton körülbelül 8000 főre rug és nagy területen van elosztva. A búr kommandókon kívül van ott még egy németalföldi és egy ir csapat, mindegyik 250 főnyi és két német csapat, amelyek közül az egyik Schiel ezredes parancsnoksága alatt a Kliprive folyó mentén, Oranje szabadállam határán áll.

## UJDONSAGOK.

### TÁJÉKOZTATÓ.

Október 14. A pénzügyi bizottság ülése d. n. 3 órakor a városházán.

Október 16. 17. Jegyzővizsgálat a megyeházán

Október 19. 20. 21. Ellenőrzési szemle a várban. (Közös hadsereg.)

Október 23. 24. 25. Ellenőrzési szemle a honvédkiegészítő parancsnokságnál reggel 8 órakor.

\* **Királyi audencia.** Ő Felsége október 16-ikától kezdve a további rendelkezésig minden csütörtökön és hétfőn Budapesten legfelsőbb kihallgatást fog adni. Előjegyzések ma d. e. 10 órától kezdve a kabinetirodában (királyi várak) eszközöltnék.

\* **Stefánia házassága.** Mint már a minap megírtuk — *Stefánia* özvegy trónörökösnek *Lónyay* Elemér gróffal való házasságát a bécsi félhivatalos *Wiener Allg. Ztg.* határozottan *megczáfolja*. Ugyancsak erre vonatkozólag a berlini *Herold* ügynökségnek azt jelentik Bécsből, hogy a *Stefánia* házasságáról és az evvel összefüggő kombinációkról, így az özvegy trónörökösnek rangjáról való lemondásáról szóló hírt *udvari körökben alopaltannak jelentik ki*. Ugyanez a jelentés megjegyzi még, hogy ez a házassági hír már eleve is a valószínűtlenség bélyegét hordozta magán, minthogy a *Lónyay-család szigorúan protestáns vallásu.*

\* **Schlauch bibornok Kolozsvártt.** E hó végén fényes egyházi ünnepséget tart Kolozsvártt a kath. egyház. Okt. 25-én lesz ugyanis kétszáz esztendő jubileuma a kolozsvári piaris-

ták templomában levő Mária-kegyképnek. *Majláth* püspök apostoli buzgalmától s a Szűzanya iránti tiszteletétől indítva, hogy minél fényesebben tartsák meg az emlékünnepeket, *Schlauch* bibornokot kérte fel az ünnepélyes nagymise tartására, mit Ő Eminenciája el is vállalt. Az erdélyi püspök meghívta egyuttal a jubileumra a szomszéd *csanádi* és *szatmári* püspököket is, akik szintén megígérték megjelenésüket. Ugyanakkor tartja Kolozsvártt közgyűlését az erdélyi kath. státus is. Kolozsvártt már nagyban készülnek e fényes ünnepekre, különösen *Schlauch* bibornoknak a magyar kath. egyház egyik ékességének fogadására, kit — írja a kolozsvári *Ellenzék* — kétségtelenül minden felekezeti különbség nélkül meleg szeretettel fog a város közönsége fogadni.

### \* Pályázat műegyetemi tanári állásra.

A József-műegyetemen a gépszerkezettan egyik tanszéke, amelyen az emelő gépek és a gépelemek adatnak elő, megüresedett. Ez állásra most hirdetnek pályázatot. A felszerelt folyamodványokat november 20-ig kell beadni a műegyetem rektori hivatalához.

### \* Lemondott tisztviselő. *Miskovszky*

Jenő városi közigazgatási gyakornok állásáról lemondott. Nagyvárad városánál így megüresedett gyakornoki állásra közelebb kiírják a pályázatot.

### \* Nagyvárad püspökei a középkorban.

Hazánk főpapságának élettörténetét eddig főként hazai levéltári adatokból állították össze. Az összes róm. kath. egyház főpapságáról eddig legbővebben *Gams Pius* müncheni benczés írt *Series episcoporum* című munkájában. Csak-hogy ő egyedül a nyomtatásban megjelent forrásműveket használta fel. Folyó évben *Eubel Konrad* *Hierarchia Catholica Medii Aevi* Katholikus főpapság a középkorban című munkájában a vatikáni levéltárban gyűjtött adatokkal *Gamsnak* s minden eddig ezen kérdésről író kutatóknak a fentjelzett időszakra kiterjedő feldolgozásait kimerítően kiegészíti. E munka szerint Nagyvárad püspökei a középkorban a következők voltak: (Az évszámok a püspöki szék elfoglalásának idejét jelentik.) *Elvin*, *Simon* (1204), *Sándor* (1219), *Benedek* esztergomi kanonok (1232), *Vinceze* (1243), *Demeter* (1260), *Zosimus* (1265), *Lodomerius* (1268), *Tamás* vasvári prépost (1282), *Bertalan* (1284), *Benedek* (1290), *Imre* (1292), *János*

noldi hadnagy ellen és egyhangú rosszalás az ellen, a ki vonakodott, hogy ismét lássa.

Azt beszéltek egymás közt, hogy *Renoldi* elhagyta, elárulta és megverte. Még az ezredes is szánalmat érzett az öngyilkos asszony iránt és néhány dorgáló szót mondott egy alárendeltjeivel folytatott beszédében.

*D' Henricel Pál* eljött barátjához és így szólt:

— De a menykőbe is, kedves barátom, mégsem kell megengedni, hogy egy asszony a halálba menjen. Ez nem illő . . .

*Renoldi* el volt keseredve és megkérte barátját, hogy hallgasson. Ez azonban kiejtette a *»gyalázat«* szót; párbajra került a dolog és általános meglepedésre *Renoldi* sebesült meg. Sokáig nyomta az ágyat.

Midőn a nő ezt megtudta, még jobban megszerette, mert azt hitte, hogy ő érette vívott meg. De mivel eközben nem hagyhatta el szobáját, nem látta viszont az ezrednek el-távozását.

*Renoldi* már három hónapja volt *Lilleben*, midőn egy reggel fiatal nő látogatta meg. Előbbi kedvesének nővére volt.

*Poincotné* hosszú ideig szenvedett és kétségbeesés fogta el, mely ellen nem küzdhetett. Most közel volt a halálhoz. Reménytelenül lemondta róla és még csak egy perczig akarta látni, mielőtt szemét behunná.

Az elválás és az idő megenyhítették a fiatal ember haragját és bosszuságát; meg volt hatva és sirt. Még aznap elutazott *Le Havreba*.

Ugy látszott, hogy utolsó pillanatait éli. Egyedül hagyták *Renoldi*t a haldoklónak az ágyánál, kit hibája nélkül ölt meg. Szörnyű bánat fogta el. Zokogva csókolta meg szelid, forró ajkaival, mint azelőtt soha és dadogva mondta:

— Nem, neked ismét meg kell gyógyulnod. Ismét együtt leszünk. Mindig . . .

— Igazán? — suttogta. — Még szeretsz? És kétségbeesésében megfogadta és megígérte, hogy megvárja, ha felgyógyult. A legmélyebb szánalmat érezte iránta s megcsókolta a szegény nőnek sovány kezét, kinek szive szabálytalanul vert.

Másnap már ismét csapatánál volt. Hat héttel később utána jött. Nem volt felismerhető, annyira megöregedett és szerelmesebb volt, mint valaha.

Tanácsatlan állapotában a hadnagy ismét magához fogadta és együtt éltek, mintha a törvény egyesítette volna őket. De ugyanaz az ezredes, ki akkoriban felbosszankodott, hogy *Renoldi* az asszonyt elhagyta, most felháborodott a vadházasságon; ilyes valami nem volt összeegyeztethető a példával, melyet az ezredben egy tisztnek adnia kell. Először megróttá alárendeltjét, aztán dühös lett és *Renoldi* benyújtotta lemondását.

Most egy villában éltek a Földközi tenger mellett, a szerelmeseknek classicus tengerere mellett.

Három év mult így el; *Renoldi* meg volt törve, le volt győzve s hozzászólt ezen ma-

kacs gyengédséghez. Már fehér haja volt az asszonyinak.

*Renoldi* elveszett, megsemmisült embernek tartotta magát. Minden kilátása odavolt, *Carrière*-je szintén, minden barátja elpártolt, minden kielégítése eltiltva.

Egy reggel névjegyet kapott ily felirással: *»Poincot József, révész, Le Havre.«* A férj, ki semmit sem szólt, mert maga is belátta, hogy a női szerelemnek kétségbeesett makacsságával szemben semmit sem tehet. Vajjon mit akarhat?

A kertben várt és vonakodott, hogy a vilábra jöjjön. Udvariasan köszönt, de még a kerti padra sem akart leülni és világosan, csendesen így kezdett beszélni:

— Uram, nem azért jöttem ide, hogy önnek szemrehányást tegyek. Jól tudom, hogy jöttek a dolgok. Én . . . mindketten . . . egy végzet alatt nyögünk. Nem zavartam volna meg lakásán, ha a körülmények nem hozták volna úgy magukkal. Két leányom van, uram. Az egyik szeret egy fiatal embert, ki szerelmét viszonozza. De családja ellenzi az esküvőt azon helyzet miatt, amelyben . . . a gyermekek anyja van . . . Sem haragot, sem gyűlöletet nem táplálok ön ellen, de szeretem gyermekeimet, uram. Tehát azért jövök, hogy . . . feleségemet öntől visszaköveteljem, remélem, ma bele fog egyezni, hogy házamba . . . házába visszatérjen. A mi engem illet, megfogom őrizni tudni a látszatot, hogy leányaim miatt bocsátottam meg neki.

(1318), Báthori András (1329), Nethke Demeter 6-budai prépost (1345), Domonkos csanádi püspök (1373), Benedek, Czudar fehérvári prépost (1374), Vayay László veszprémi püspök (1377), János (1382), Pál (1396), Lukács csanádi püspök (1397), Eberhard zágrábi püspök (1406), András (1410), Milanói János jogtudor (1426), Dénes (de Rakch) boszniai püspök (1427).

\* **Az ezredéves emlékfák** legszebb példánya a nagyváradai főgymnasium udvarán látható. *Schlauch* Lőrincz biboros püspök ur által ajándékozott eme piramis-tölgy nagy gonddal lett elültetve, ápolva. Az egy méternél valamivel alacsonyabb csemete ma már a **négy métert** nemcsak meghaladja, de a jelen évben 40—50 darab makkot is termelt, melynek egy részét a főgymnasium igazgatója, Kotunovics Sándor, néhány példányát pedig az ifjuság elvetette, hogy az ezredéves emlék fájáról, kiki saját külön emlékéhez kötötte szaporítsa a tölgyet.

\* **8%-nál magasabb kamat.** Október hónap első napjaiban, mint annak idején közöltük, az Osztrák-Magyar-Bank 6%-ra emelte fel a kamatlábat. A bank ezen határozata a pénzintézetekre is kihatással van, amelyek szintén magasabbra emelték a kamatot. Csakhogy ez az emelés már túlmegegy az uzsora törvényben megállapított kamaximumon. A váradai pénzintézetek pl. eddig is 8%-ot, tehát a megengedett legmagasabb kamatot szedték a váltó leszámításoknál. Hogy most megdrágult a pénz, akként fognak ki a törvényen, hogy az eddig a kamaton kívül szedett költségeken kívül még ennél sokkal magasabb külön költséget számítanak fel. A betétek utáni kamatok emeléséről azonban nem tudunk semmit, holott pl. a fővárosi pénzintézetek ezt is emelték. Így a pesti magyar kereskedelmi bank igazgatósága elhatározta, hogy a kamatlábat pénzbetétekért takarékkönyvre, pénztárjegyekre és folyószámlára 4 és fél százalékra emeli fel, a törvényes betétkamatadót sajátjából fedezvén. — **Magyar leszámítoló és pénzváltóbank.** A magyar leszámítoló és pénzváltóbank igazgatósága elhatározta, hogy folyó hó 12-étől kezdődőleg további intézkedésig úgy a központnál, mint a belvárosi és terésvárosi fióknál a takarékbetétek, pénztárjegyek és folyószámla betétes kamatlábat, úgy

az új, mint a régi ilyenmü betéteknél 4 és fél százalékra emeli fel. A betéti kamatadót, úgy mint eddig is, a bank viseli. — **Magyar Ipar-és Kereskedelmi Bank** r. t. a kamatlábat úgy betéti könyvek, pénztári jegyek, mint folyó számlai betétek után is mártól kezdve 4 és fél százalékban állapította meg. A tőkekamatadót szintén a bank fizeti.

\* **Diákok kirándulása.** Még egy kirándulásról értesülünk, melyet nemrég a főgymnasium ifjusága a pecze-szöllősi jéggyárhoz tett. Rátkay Józseftornatanár vezetése és magyarázata mellett, a sörárpa, a csiráztatás, sörfőzés, erjesztés, hűtés, üvegelés megtekintése után, a jégkészítő gépház berendezését s a jégkészítés módozatát 110 ifju nézte meg. A tulajdonos Löwy testvérek azon szíveségéről, hogy e nagyon érdekes és tanulságos kirándulást ily nagy tömegnek is a legfinomabb előzékenységgel engedték meg: ma is teljes elismeréssel és dicsérrel emlékezik meg az ifjuság. Szóba jött, hogy a tanév végén a Balaton vidékét és Fiumét, az **»eleven-tengert«** nézze meg néhány ifju. Egy másik rész Remecz és Dobrest vidékére s ismét másik csapat az Al-Dunára készülődik.

\* **Előkészület a Városligetben.** Az őszi napos idő legkedvezőbb a testedző csolnakázásra. A Városliget az egyedüli hely, a hol ezt a sportot kultiválhatjuk. *Rátkay* József, a Városliget létesítője, a csolnakázni szeretők kényelmére, de egyúttal előkészületül a nemsokára bekövetkezendő télre, a liget nagy tavát s ennek környékét rendbe hozatta, a tóban összegyülemlt moszatnövényt kiszedette. Ha jó tél lesz, vig társaság talál majd kellemes szórakozást a pompás jégtükrön.

\* **Elégia az ócska bódéről.** Valami ragyogó kilátásai a jövőre nézve aligha vannak az ócska fabódének. A kiszuperált muzsahajlékról már csak megemlékezünk mindig, amikor csak valami nevezetes fordulóponthoz jut. Hogy a színészek minden czók-mókjukkal elhurcolkodtak belőle, — pusztaság lett minden belől, a függönytől megfosztott színpad vékony oszlopaival, padlásával mintegy ezerfogu szörnyeteg tátong a nézőtérre s a színház előtti tér, hol hajdan vig élet honolt, most kihalt és csöndes. A ki a pusztulás fölött elégiát akar írni, vagy magányban akar ábrándozni az elmúlt időről, az járja keresztül-kasul a színházkeretet. Valamelyik ajtón (mindegy akármelyiken) bejuthat az öreg bódéba is, hol a szű perczeg türelmesen a gerendákban s tücsök

csiripel a sülyesztőben. Persze az emberek most már ügyet sem vetnek rá, hanem a Bémer-téren épülő kő kollégáját nézik körül kötörmelékek, deszkák s gerendák, gödrök veszedelmei között is. Az öreg fabódé széles hátára azonban nem eshetett le a hó a nélkül, hogy egy újabb változás ne történjék benne. Az új tulajdonos ugyanis a Weiszlovits Adolf és fia czég a földszinti nézőtér — a földdel egyenlővé tette. A két szélső padsort kihordták, jó puha puha földet hordtak helyébe, lebunkózták s lesz a nézőtér sirkövek tanyája, faragó műhely, temetési szerek raktára. Hol egykor a muzsa kaczagott, kaczagott teljes lelkéből, hogy együtt kaczagott vele minden jelenlévő, ott most gránit obeliszkok feketéllenek a félhomályban félelmetes komolysággal, gyászdrapériák vonulnak majd sorba-sorba, mert mindeztideig csak az előkészület folyik erre, de látva az előkészületet már is lehet róla elégiákat írni.

\* **A magyar ipar diadala.** A bulgáriai államvasutak részéről kiirt árlejtésen, a nemzetközi versenyen a **Magyar Királyi Államvasutak gépgyára** nyerte el a szállítást tiz tehervonat mozdonyra és négy gyorsvonati mozdonyra. Az ügyletet a Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság, illetve az ennek kezelése alatt álló szófiai muzeumi képviselőség közvetítette.

\* **Már itt vannak a farkasok!** Az ősben éppen hogy benne vagyunk, de a tél még messze van s már is farkaskalandokról ad hirt **sergesi** tudósítónk. A mostani zord idő annyira megfagyasztott mindent, hogy az egész vidék száraz téli idő képét mutatja. Leginkább mutatja azonban a téli időt az, hogy a farkasok egész vakmerően garázdálkodnak. Nincs nap, hogy egy süldő, kecske, borjú sőt ló is el ne tűnjön valamelyik szegény oláh udvaráról. Tegnap reggelle virradóra is, **Koszté** Juon három lovát be akarta fogni, a melyek a ház előtt voltak kipányvázva. De a mint kilépett viskójából csak két lovat és a sövényen keresztül hat ordast látott keresztül ugrani. Most az egész falu a közeli szurdoki főerdész vezetésével nagy hajtó vadászatra készül a farkasok ellen.

\* **Egy város elismerése.** **Décsei** Károly nagyvárad lakos a nyáron Szatmár városában a Szamoson, mint uszómester volt alkalmazásban s több vízbefulót kimentett a halál torkából. Szatmár város tanácsa Dèceinek ügyességeért és bátorságáért elismerését nyilvánította s az erről szóló okmányt kézbesítés végett megküldte Nagyvárad városának.

\* **A magántisztviselők szövetsége a vidéken.** A szövetség tanácsa mai ülésében azt határozta el mindenekelőtt, hogy tisztelegni fog **Hegedüs** Sándor kereskedelmi miniszternél és elöadja neki a magántisztviselők országos szövetségének törekvéseit. Első sorban arra hívja föl a szövetség a miniszter figyelmét, hogy a **kereskedelmi alkalmazottak egyesülete** a maga beadványaiban egy más társadalmi osztály érdekeit képviseli, a **magántisztviselők** érdekeit kizárólag az **országos szövetség** reprezentálja, a magán tisztviselők minden törekvésének csupán e szövetség a tolmácsolója. Az említett ülésben arról is határozott a szövetségtanács, hogy a propagandát most már a **vidéken is intenzív módon fogja folytatni** és a szövetség vezetőemberei még az ősszel ellátogatnak a vidék legnagyobb városaiba, hogy kartársaikat megnyerjék a szövetség céljainak. A vidéki propogandában a szövetség a kereskedelmi kamarai titkárok segítségére számít. A kolozsvári kamara titkára máris megígérte a maga részéről a szövetség törekvésinek hathatós támogatását. A budapesti tisztviselő-egyesületet is bele fogják vonni a szövetség vezérémberei a szövetség mozgalmaiba, azaz rajta lesznek, hogy az egyesületek a maguk egészében belépjenek az országos szövetségbe. A szövetség tanácsa ezen az uton is kéri mind a fővárosi, mind a vidéki magántisztviselőket, hogy a tegsági díjakat fizessék be minél hamarabb.

Renoldi az égbe képzelte magát. Örömmámor fogta el; úgy érezte magát, mint az elítélt, ki kegyelmet nyert.

— De természetesen uram, hebegte. Magam is . . . tessék elhinni . . . kétségen kívül . . . igazságos, nagyon is igazságos . . .

Legszívesebben megragadta volna a férfi kezét, karjába zárta volna és megcsókolta volna arcját.

— Kérem lépjen közelebb, kérte. A szalomban mégis kényelmesebb. Azonnal hívom.

Ez egyszer nem ellenkezett Poincot ur és leült.

Renoldi felugrált a lépcsőkön, kedvese ajtaja előtt összeszedte magát és komolyan belépett. Lenn várnak rád, — mondá. Leányaid forognak szóban. Felegyenesedett. Leányaimé? Mi bajuk van? Talán csak nem haltak meg?

— Nem, — felelte — de komoly helyzetben vannak, melyből csak te mentheted őket ki. Már nem hallgatott oda és gyorsan lement, mialatt Renoldi egy székre rogyott és dobogó szívvel várt.

Soká, soká várt. Azután, midőn heves hangok hatoltak fel hozzá, elszánta magát, hogy lemenjen.

Poincotné egyenesen állt a szobában és éppen menni akart; férje ruháját fogta és hathatósan így szólt:

— De értse meg, ön megsemmisíti leányainak, gyermekeinknek szerencsáját!

De a nő makacsul így felelt:

— Nem akarok önhöz visszatérni.

Renoldi tüstént felismerte a veszélyt, levertve közelebb lépett és így dadogott:

— Mit, nem akar?

Ekkor mogfordult és mivel a jogos férj előtt szegényből már nem merte tegezni, így szólt:

— Tudja-e, mit kíván tőlem? Visszatérjek házába!

Erre Renoldi a kétségbeesett játékosnak elszántságával beszélt, ki mindenét kockáztatja az utolsó kártyán. Közbelépett a szegény leányokért, a férjért, saját magáért. Midőn elhallgatott, hogy új indító okokat keressen, Poincot ur, kinek bölcsesége szintén megszűnt már, így sutogott, miközben régi szokása szerint egyszerre ismét tegezte:

— Jer Delphina, gondolj gyermekeidre!

Mindkettőjük felé mélyen megvető pillantást vetett, kitépte magát és egy ugrással a lépcsőn volt.

— Mindketten nyomorultak vagytok! — kiáltott feléjük felülről.

Midőn ismét egyedül voltak, egy pillanatig megtörve és lesujtva pillantottak egymásra. Azután Poincot ur felvette leestet kalapját, letörölte a letérdeléstől beporozott nadrágját és Renoldi elkísérte az ajtó felé.

— Mindketten szerencsétlenek vagyunk, uram! — mondta künn kétségbeesett arccal, köszönt, feltette kalapját és bánatos lépésekkel eltávozott . . .

\* **A szabadságharcz diákjai Debreczenben.** Ritka találkozó lesz ez. A szabadságharcz debreczeni diákjai, a kik még életben vannak, ötven év után ismét megjelennek az alma mater falai között. Szöghaju ifjak voltak mikor elváltak. A szabadságharczot leverte a tulerő. A szenvedő haza gyásznapokat élt. Legjobb fiai kivégezve, vagy börtönbe, vagy messze idegenben. Az 1849-ik esztendőben ősszel, november 7-én subscribáltak a legfelsőbb osztályosok. Szomorú bucsuzkodás volt az. A bánatnak e sötét órájában is ünnepélyes fogadalmat tettek, hogy az élet küzdelmeiben vígyázó szemmel kísérik az egymás lépteit s időnkint találkoznak. Ha csak kettő is életben lesz közöttük, tiz esztendőnkint azok is hira-dással legyenek egymás iránt. A búcsó nap-jától eltelt ötven esztendő. Azóta a lesújtott Magyarországból művelt, hatalmas Magyarország lett. Az egykori debreczeni diákok, akik messze földről mint aggok jelennek meg, bizony nem ismerik meg azt a várost, melynek falai között a legküzdelmesebb diák kor-szakot élték át. Az érdekes találkozóra *Eszenyi Sándor*, nagyváradi nyug. községi tanító, ki 1849-ben subscribált a debreczeni főiskolában, a következő sorokban hívja föl egykori tanulóit:

Kedves volt Tanulótárs!

Mint 1894. évi november 7-ikén a debreczeni ev. ref. főiskolában subscribált grádus egyik tagját, megbízás folytán ezennel meghívok Debreczenben, a főiskola háznagy-i hivata-ban f. évi november 7-én, d. e. 8 óraker tartandó 50 éves találkozásra.

Előző este 7 óraker az »Angol királynő« fogadó éttermében találkozhatunk. Akadályoztatás esetében pár sor előleges értesítést kérek. Szíves üdvözlettel.

1899. október 10.

Nagyáradon, Nagy-Pereczes-utca 750.

*Eszenyi Sándor*, s. k.

\* **Az állatorvosok felebbezése.** Alexander Lajos, Decker Frigyes és Lintner Kálmán városi állatorvosokat újabban utasították, hogy ezután nemcsak a beteg állatokat tartoznak megvizsgálni, hanem a járatok vizsgálatát is teljesítsék. Ez ellen mindhárom állatorvos felebbezést adott be a tanács-hoz, amelyben ezen utasítás megváltoztatását kéri. Felhosszák, hogy az állatorvosok nem alá-rendelt közegei a rendőrkapitányságnak, az új rendszer által pedig függő helyzetbe jutnának a rendőrségtől. Kéri, hogy mentse fel őket a tanács a járatok vizsgálatának kötelezettsége alól.

\* **Lapkiadók nagygyűlése.** *Zilahi Simon* a magyar újságkiadó szövetség ügybuzgó elnöke e hó 29-re Budapestre hívta össze a lapkiadók országos szövetségének tagjait. Az alakuló köz-gyűlés után ez lesz az első nagy gyűlés, mely a 43 tagú választmány alapszabály-tervezetét helybenhagyja. Ugyanezen a gyűlésen választják meg az állandó tisztikart. Ez alkalommal bizonyosan szerezhetünk majd hiteles információkat a hirdetés-bélyeg leszállításáról is, melyről éppen mostanában keringenek biztató hírek.

\* **Népszámlálás.** Tegnap terjesztette be a kereskedelmi miniszter a képviselőházhoz az 1900-ik év december hó 31-én megejtendő népszámlálásról szóló törvényjavaslatot. Törvény ugyan elő nem írja a népszámlálások időnkénti megújítását, de annak 10 évenkénti megismétlése a 0-val végződő években ugyszól-ván a köztudatba átment szükségszerűség. A népszámlálás most is a már kétszer kipróbált és jól bevált módszerrel fog megejteni, a mely abban áll, hogy minden egyes jelenlévő egyén-ről külön számlálólap, minden épületről pedig egy-egy gyűjtőív állittatik ki. A népszámlálás ez-uttal is ki fog terjeszkedni mindazon demogra-fiai jellemzőkre, a melyek már az 1890. évi

népszámlálásnak tárgyai voltak, kiváló gond fordítván a népesség foglalkozásának, főkép-pen az őstermeléssel és iparral foglalkozó nép-osztályoknak minél pontosabb és részletesebb feltüntetésére, *különösen pedig a szocziális szempontból fontossággal bíró viszonyoknak és állapotoknak kiderítésére.*

\* **Jancsi-bankók.** Már a színház-építés megkezdésekor irtuk, hogy a munka-veze-tők révén az alkalmazott munkások a nagy betűkkel ékeskedő »Színházépítési Kantin«-ban Jancsi bankók útján szerzik be szükségleteiket, különösen a szeszes italt s a szombati fizetés-nél alig marad valami keresményükből, amit családjuknak haza visznek. Rottenberg Mór, akinek a Rózsabokor mellett üzlete van, panaszt emelt a kantin ellen s a többi között felemlíti, hogy a kantinban ugyancsak járják a Jancsi-bankók. A vizsgálat során kitűnt, hogy a vál-lalkozók minden szombaton este pontosan pénz-ben kifizetik a munkások keresetét. Ezzel azon-ban nincs megzafolva semmi, mert a rendőr-ségnek kötelessége a Jancsi-bankók üldözése, még ha a munkavezetők révén jönnek azok is forgalomba.

\* **Megugrasztott hazard játékosok.** A vá-rad-velencei rendőrök már hosszabb idő óta azt vették észre, hogy a Sáncz-utca 134. számú házba, a *Trifán* Demeter lakására nagy számban járnak kétes existenciájú emberek. A rendőrök több ízben meg is kísérelték kitudni azt, hogy mi történik bent a házban, azonban hiába. Bent a házban ezalatt folyt a csendes, kártyáztak ott egyik nap úgy mint a másikon. Tegnap is diszes társaság gyűlt egybe. Ott voltak: Papp Illés, Páska János, Krizsán Vaszali s egy nő György Krisztina, mindannyian többször büntetett emberek, a rendőrség ismeretes alakjai. Egy asztalnál ültek s huszonegyest kártyáztak. Épen egy igen érdekes játék volt, a kassza már két forint negyvennyolcz krajczár volt s Papp Illés épen »hoppolta« a kasszát ohne ászra, amikor benyitott a szobába két rendőr, *Tondi* Gábor és *Kosztá* Demeter, akik azután az asz-talon talált kasszát s a kártyát lefoglalták, a tetten ért négy embert letartóztatták s felkísér-ték a rendőrségre, hol most egyelőre fogva tar-tották őket.

\* **Óra az erdőben.** A *Lónyay* nővérek kopacseli erdejében temérdek sok ősvadon fa van, a melyek egész vagyont képviselnek. De a nehéz hozzáférhetőség miatt nem igen tudják felhasználni. Az erdő fainak pénzzé tételére mégis akadt két élelmes vállalkozó, a kik a fák minőségét műértőileg megvizsgálták. Napokon át turták az ősvadont és bizony fáradtan tértek vissza az erdészlakba, elköltendő dél avagy est-ebédjüket. A mint tegnap is visszatértek ré-mülve vette észre az egyik, *Nuszbaum* Bernát, hogy drága arany órája lánczostól együtt oda van. Keresésére is indultak, de hát az erdő nem adta vissza az igaz tulajdonos óráját. Beköszöntött a zord ősz, hullnak a fák levelei és lehet az óra már egy kis levélhalom mélyé-ben ketyeg, . . . ketyeg, míg csak meg nem áll. Majd a tavaszkor, lehet, hogy máskor meg-találja egy szegény favágó és el sem tudja gondolni, hogy került az oda.

\* **Gábor bácsi aranylakodalmá.** Csiz urfi egy szerény igényű s még szerényebb jövedelmű államhivatalnok *Nagyváradon*. Fizetésit minden hónapban elkölte már az első héten s azután végig szenvedti a bohémélet összes nyomorúságait. Pedig szenvedi a bohémélet összes nyomorúságait. Pedig még meg is van terhelve a fizetése. Gábor bácsi-nak jár ki belőle hetenként 1 mond egy hatos ren-desen esütörtökön, a miért Gábor bácsi reggelen-ként be is kopogtat Csiz urfi lakására. Gábor bácsi egy féllábu mankós kéregető, szép fehér szakállal s magas értelmes homlokkal, mellén egy eserko-szoros ezüst hadi érem díszlik a magyar szabad-ságharczából. A mult esütörtökön is megveregeti Csiz urfi ajtaját s kéri a heti járulékot. Csiz urfi morózus s kijelenti, hogy nincs pénze:

— Jöjjön hétfőn!  
Gábor bácsi szája szegletei hófehér bajuszszá-val erre a mennyire csak lehet, széjjel huzódnak:  
— Nem lehet kérem!  
— Miért nem?  
— Nagy sor előtt állok.  
— Hogy-hogy?  
— Akkor tartjuk az aranylakodalmat a felesé-gemmel.

— Hát Gábor bácsinak felesége is van?  
— Van igenis, egy hétre esküdtünk meg, hogy Damjanich tábornokot, az én uramat megölték Arad vára mellett.

Ezzel boldogan bicegett tova Gábor bácsi, hogy ezt a nevezetes nyilatkozatot megtehetette. Gá-bor bácsi felesége egy mesébe illő ránczos képű, hajlott dereku öregasszony, a ki már évek óta nem bír menni Gábor bácsival kéregetni.

\* **A világ legnagyobb orgonája** Sidneyben vagy. Kétszáz ezer forintba került és három esztendő telt bele készítésébe. Az orgonának öt klaviatúrája van, száznegyvennégy regisztere és 8—9000 sípja, a melyek közül a legnagyobb hatvannégy láb hosszú. A fuvókat nyolcz lö-erejű gázmotor látja el levegővel. A teremben, a melyben az orgona föl van állítva, hatezer ember fér el.

\* **Az angolok színművészete** London, az angolok fővárosa színészet tekintetében is rit-kitja párját. Ötszáznyolczvan színháza van, de még emellett 450 ének- és zenecsarnoka is, melyek félmillió hallgatót képesek befogadni. Angol statisztikusok szerint 150 ezer embernek nyujtanak ezek foglalkozást. E művészcarnokok helyárai túlhaladják az egy millió font sterlin-get. Egész Angliában több mint 3000 színház van, melyek körülbelül 400 ezer embert foglal-koztatnak. Művészi szórakozást naponként átlag 1 $\frac{1}{4}$  millió ember keres.

x. **Fortuna otthona.** Az osztálysorsjáték utolsó húzásán a 600,000 koronás jutalom nye-remény a rendkívül szerencsés és hírneves Gaedicke A. főgyűjtődjében (Budapest, Kossuth-Lajos utca 17.) vásárolt 62551 számú sorsjegyre esett. Ezen főelárusító kifizetett már vevőinek egy 400,000 koronás főnyereményt, kétszer 100,000 koronás főnyereményt, háromszor 60,000 koronás főnyereményt. I. osztályú sorsjegyek ezen szerencsés főelárusítónál már most kaphatók.

## A pof.

A járásbírósi irnok ur megnyitja a terem ajtaját, melyből meleg lég árad ki a ráncosított gangra és sipító, éles hangon kiáltja el:

— Feld Eliás itt van?

— Igenis itt vagyok! — ugrik elő a szeglet-ből egy alacsony termetű, tömzsi ember, kinek arczáról első pillanatra észrevehető, hogy Ábrahám utódaihoz szerencsés tartozhatni.

— Jöjjön be! — kiált rá az irnok.

Feld Eliás nagyot köszörül torkán s remegő kezével végigsimítja vörös szakállát, mely közeli rokonságban van a róka farkkal; piszkos, időtől ved-lett lebernyegét feljebbbrántja vállán és lábait, — mely úgy áll, mintha egy parasztszekér löcséről lenne lefotografálva — beegyengeti a terembe.

A járásbíró ott ül íróasztala előtt és szuró pillantást vet Eliásra, ki udvariasan köszön és azután tisztességtudással az ajtó mellé huzakodik.

Pillanat mulva, — mely idő alatt Eliás gyorsan szedi a lélekzetet, — ismét felnyilik az ajtó s magas termetű, uri forma egyén lép be rajta ropogós eszímában s feszes magyar öltözetben. Oda-lép a járásbíró urhoz s barátságosan rázza meg kezeit, azután hanyagul dobja magát egyik kötött székbe.

A bíró ezek után megszólal:

— A tárgyalást megkezdem. Panaszos! Adja elő vádját!

Feld Eliás egyet lép előre, kettőt hátra s vörös hagyma nagyságu szemeit bágyadtan függeszti a festett stukatorra.

— Instálom a teküntetes orat, úgy volt az, hogy a nagyvásár elérkezett.

— Ne ezen kezdje! Azt beszélje: mi a baja!

— Instálom alássan, az a bajom, hogy az Agárdi oraság úgy vágta neküm pafon, hogy ha attól ki nem ogorotta magát a két szemem, most már elhiszem, hogy könnyen ki nem ogorja magát.

— Hát aztán miként történt ez?

— Ugy, khérüm alássan, hogy az Agárdi oraság felugrott a székről és amint ott állottam, irtóztatóan pafon ütött, hogy a fogaim is vaczogtak belé és a pofámat két napig kellett vizes kendővel borogatni.

— Nem ezt kértem! Azt beszélje: mi miatt történt az eset?

Feld Éliás egyet hunyorit a balszemével, mi-alatt a jobb szeme ellenőzőjét fura módon tolja fel homlokára, úgy, hogy a járásbíró irnok kénytelen egy esendes mosolyban adni nyilvánítást tet-szésének.

— Hát, engedelmet khérük, úgy volt az, hogy a debreczeni vásár következett. Egy héttel előtte elhivatott a nagyságos Agárdi ór, hogy két pej lova volna eladó, vinném el Debreczenbe. Én álltam az alkunak és el is vittem. Nem tehetek róla, hogy nem kelt el úgy, mint számítottunk vele. Sok volt a ló, kevés a kupez, instálom. Mit tehetek én róla, ha hetven forinttal kevesebbet adtak érte. Azért csapott engem pofon, instálom.

Erre aztán a járásbíró Agárdinak engedte át a szót.

— Nem tagadom, hogy pofon vágtam, — mondá az mosolyogva, — de hát meg is érdemelte, mert olyan akasztófáraló em...

— Kérem ne tessék a panaszost sértegetni! — vágott közbe a járásbíró.

— Hát ez is! — dühöngött Agárdi. Meg-hagytam neki, hogy kétszáznyolcvan alul el ne merészelje adni és ő mégis odaadta kétszáz tízért. Hetven forintért csak adhattam neki egy pofont.

A járásbíró ezek után kihirdeti az ítéletet a következőképen:

»Ő Felsőge a király nevében. A járásbíró-ság panaszos Feld Éliás ügyében következőleg szolt: Agárdi Antal vétkesnek találta a könnyű testi sértésben, de tekintettel a Feld Éliás által neki okozott kár feletti felindulására, a vád alul felmentetik s panaszos Feld Éliás keresetével el-utasítatik, mivel a könnyű testi sértésért már előre kifizettetett.«

Agárdi belenyugodott az ítéletbe, míg Feld Éliás felebbeszélt jelentett be annak kipuhatólása végett, hogy vajjon egy pofon többet ér-e, mint egy — soha nem látott — hetven forintos bukti?!

Kiváncsiak vagyunk rá: miképen dönti el a kir. törvényszék e fura ügyet?

V. d.

## Igazságszolgáltatás.

### A nagyvárad kir. tábla elintézett ügyei.

Előadó: *Poynár Dénes.*

2906 S. Bondor Ferencz hatóság elleni erőszak, — helyben hagyva.

2946 Reiner József tűzvész okozás, — feloldva.

3001 R. Nagy Bálint lopás, — helyben hagyva.

3027 Mittermann Lajosné hatóság elleni erőszak, — helyben hagyva.

3158 Nagy Elek magánlak sértés, — részben megsemmisítve, részben helyben hagyva.

3184 Matye Gáborné becsületsértés, — visszautasítva.

3243 Halmik József s. t. szerencse játék, — visszautasítva.

3254 Magyar Mihály becsületsértés, — visszautasítva.

3398 Dehelán Pahanie s. t. lopás stb. — részben megváltoztatva.

3350 Rekesán Stefan közokirat hamisítás, — részben megváltoztatva.

3515 Miksits András magánlak sértés, — részben megváltoztatva.

3892 Egri Manó gyujtogatás, — rendelet.

Előadó: *Molnár Géza.*

3025 Vanda Todore s. t. testi sértés stb. — helyben hagyva.

3051 Krasznai Dániel lopás, — helyben hagyva.

3057 Korbuly Lajos hatóság elleni erőszak, — részben megváltoztatva.

3101 Novák András s. t. testi sértés, — részben megváltoztatva.

3049 Csikort György testi sértés, — helyben hagyva.

3105 Hajdu Gergely zsarolás, — helyben hagyva.

3108 Gyöngyössi József s. t. testi sértés stb. — megváltoztatva.

4107 Popovits Miklós rágalmasz, — részben megváltoztatva.

2966 Fratyán Petru rágalmasz, — helyben hagyva.

2984 Derbán Simon s. t. testi sértés stb. — helyben hagyva.

3019 Dulház József s. t. becsületsértés, — feloldva.

3020 Szán Petru s. t. rágalmasz, — részben megváltoztatva.

3046 Ifj. Vank György anyakönyvi kih. — visszautasítva.

3082 Popa Juon lopás, — felterjesztés.

3126 Szító Zsuzsanna rágalmasz, — részben megváltoztatva.

4115 Zubor Gyula becsületsértés stb. — ren-delet.

## SZINHAZ.

**Perényi Margit bemutatkozása Debreczenben.** A kolozsvári színház volt kedvelt szubrettje: *Perényi Margit*, aki a kolozsvári szintársulatot a nyáron ott hagyta, mint már megemlékeztünk róla, a debreczeni szintársu-lathoz szerződött. A fiatal művésznő a jövő hét-főn mutatkozik be a debreczeni közönségnek. Mint a debreczeni lapok írják, *Perényi* első szereplését iggy nagy érdeklődéssel várja a színházlátogató közönség.

### Kis Eyolf.

(Színmű 3 felvonásban. Irta: *Ibsen* Henrik. Fordította: *Sándor* Tivadar. A Vigszínház ma esti bemutatójához.)

Ibsennek vannak eddig magyar színpadon elő nem adott darabjai, a melyeket nézetünk szerint, a siker nagyobb reményével lehetett volna színre alkalmazni. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy a darabban nincsenek mély vonatkozások. Sajátságos, és Ibsen szel-lemét különösen megvilágító részletekben bő-velkedik. De a fekete gyász olyan tömege tár-ul élénk ebben a darabban, hogy megsokaljuk és esdve kérünk egy kis napsugarat a szerző-től. Eleitől végig várjuk, lessük azt az ennyitő napsugarat, de hiába várjuk. Csak a végén dereng valami, a mit a fényhez hasonlónak vélünk tarthatni, de ez is olyan, mint a ferde őszi napsugár ködös időben, világít kevésbé, de nem melegít.

Tegnap volt a főpróbája a darabnak s ma este lesz a bemutatója. Lehetséges, hogy a közönség Ibsen mélységét, de azért szürke vonatkozásait, vonzónak fogja tartani. E tekintetben a jóslgatás gyakran téves lehet. Jósltak már a színházi próféták bukást olyan darabnak, a melyet a közönség akceptált, és sikert olyannak, a mely fényesen megbukott. Éppen azért ilyen profóciákba előre nem bo-csátkozhatunk.

A kis Eyolf gyászos halála vonul végig az egész darabon. Ki az a kis Eyolf? Kilencz éves fiúcska, a ki mankón jár, mert vigyázat-lanság folytán leesett az asztról és lábát törte. Szülei: Almers földbirtokos és felesége Rita, ettől fogva minden idejüket a gyermek ápolásának szentelik. Különösen az apa, akinek lelkifurdalása van, hogy e szerencsétlenség előtt nem foglalkozott eléggé fiával és titok-ban szemrehányást tett a feleségének, hogy a végzetes pillanatban azért nem ügyeltek kellő-képpen a gyermekre, mert éppen akkor sze-relmesen ölelkeztek.

Történik, hogy egy patkányirtó vén asz-szony kerül véletlenül a házba, a ki fölajánlja szolgálatait. Az a boszorkány elbeszéli, hogyan csábítgatja, csalogatja a patkányokat a vízbe.

Az elbeszélést a kis Eyolf is végig hallgatja, képzelődését egészen betölti. Ez okozza, hogy a víz partjára menvén játszani, ott megáll és fölhevült fantáziája belekergeti a vízbe. Bele-is hal.

Ez történik az egész darabban. Más ese-mény egyáltalán nincs benne, e két felvonás-ban nem találkozunk mással, mint a gyászszal és siralommal, amely különösen az apában támad. Ugy gyászolja, a mint csak egy szerető apa gyászolhat. A feleségétől áthidalhatlannak látszó ösvény választja el. Mert az asszony, a gyermek halála előtt féltékeny az apa szerete-tére s nem tudja elviselni, hogy férje a szívét közte és gyermeke közt osztja meg. Sőt egy tulhevült pillanatban azt kívánja, bár soha sem szülte volna s minha szavaiból az derült volna ki ugyanakkor, hogy nem bánna, ha nem is volna. Éppen akkor éri a gyermeket a szeren-csétlenség. Ez választófal ettől fogva férj és feleség közt. Az erre vonatkozó lekirajz tölti ki a két utolsó felvonást és még valami. Al-mersnek van egy mostoha huga: Asta, a ki azonban tudja, hogy nem testvére Almersnek, mert anyja botlásáról felvilágosít-sítják bizonyos levelek. Szerelmes is Almersbe s végre ott hagyja őket. Ez a szerelmi epizód nincs szoros kapcsolatban a drámával, benső elválaszthatlan kötelék nem fűzi a főcselekmény-hez, a mit egyébként némi tulzással lehet csak cselekménynek nevezni. A szerző úgy oldja meg a csomót, hogy a házaspár idegen gyer-mekek nyomorának enyhítését tűzi ki élelcélül, miáltal a kis Eyolf nem élt, nem halt volna meg hiába.

## REGÉNY-CSARNOK.

### A NAGY FEJMOSÁS.

(Katonai humoreszk.)

Lenz Fülöp után: *Idem.*

— Igen? És miért ha szabad kérdeznem? — kérdé az ezredes.

— Rajta kaptam a második század kapi-tányát, hogy Keller őrmestert az egész század színe előtt szinte hallatlan módon szidalmazta. Ön nem fogja az én felháborodásomat őrnagy ur, hátrányomra róni, ha értesül arról, hogy micsoda korlátlan szabadságot vett a második század kapitánya magának arra, hogy a mi legfőbb hadurunk egyenes parancsával vissza éljen és azt semmibe se vegye. Ime így nyilatkozott: »az őrmester egy észnélküli kolonc, a kivel vesződni kell.« »Egy üres kobaku Bolond Istók.« »Semmiházi!« »Zöld harkály.« »Ugorjon ön az eső csatorna alá és fulljon bele.« »Vitesse ki magát trágyának a düdő utra, a káposztás földekre.« Azután: »Adja el a bőrét a sintérnek, hogy ez önt kitömje, és mint egy özőn víz előtti szörnyet az állat-kertnek adja.« Ezeket a kifejezésbeli változato-kat nem is lehet itt helyesen visszaadni, ezredes ur. S ámbár én mindezt saját füleimmel hallom, a második század parancsnoka mégis elég vakmerő ezt előttem letagadni, a szavamba vág és az egész őszegyült legénység előtt megsérti a fegyelmet. Azok a szavak, melyeket ezredes ur az én szájamból hallott csak is-méllései voltak az ő szavainak, melyeket a végből hoztam fel, hogy a második század ka-pitányát meggyőzzem a felől, hogy én igenis mindent hallottam s hogy az ő tagadása hiábavaló.

— No ez már módosít egy kicsit az eseten, — jegyzé meg az ezredes. Mindazonáltal nem fojthatom el azt a megjegyzésemet, hogy egy kapitánnyal mégis csak mérsékeltbb hangon szokott az ember értekezni. Privát uton teszi meg neki észrevételeit, ha oka van rá. Egyáltalán nem vagyok hajlandó eltérni azt, hogy elharapózzék, itt egy olyan szokás, mely-nek egy kevésbé épületes példáját nyílt alkalmam az imént megfigyelni.

Azzal a bajtársunkkal, a ki egy egész századnak a parancsnoka, a ki velünk — már mint önnel, — az eltöltött katonai évekre nézve egy idős s a rangunkhoz is közel áll, mindenkor csinyján és szívélyesen szoktunk

bánni, nem pedig ráförmedni. Tagadhatatlan, hogy eddig ön is ehhez tartotta magát. Az ilyesmi megbocsáthatatlan s nem is lehet azt elnézni annyival kevésbé, mert ezt azok a hibák, melyek a kapitány rovására esnek, egyáltalán nem ellensúlyozzák. Kérnem kell önt örnagy ur arra, legyen szives szem előtt tartani, hogy Ő Felsege parancsa, mely az alárendeltekkel való tisztességes bánásmódot sürgeti, a tiszturakat sem zárja ki. Sőt inkább azt hiszem, hogy valójában leginkább a tisztekre és pedig az idősebb tisztekre vonatkozik az. Abba a reménybe ringatom magam örnagy ur, hogy sikerül önt kapitányával véglegesen kibékítenem. Én mint szemtanu semmi esetre sem állhatok az ön pártjára s még ha sikerülne is önnek az, hogy Cziegenbrüch kapitányt megbüntettesse, biztosítom, hogy ez esetben ön is el lehet készülve arra, hogy egy cseppel sem kisebb büntetés fog a nyakába szakadni, mint a kapitánynak. Mindez azért, mert tiszteteket nem lehet, tiszteteket nem szabad soha semmi körülmények közt sem hangosan lefordítani és rájuk förmedni!

Az ezredes egy daradon magával vitte az örnagyot és kapitányt, féloldalt hagyva a századot. Nem mondhatni, hogy valami hangosan beszélt volna, de beszéde mégis csak állépte, azt a családi kört, melyet hárman alkottak. Az őrmesternek sikerült egyet-mást a beszédből megszimatolnia, mert ő legelől állt és legmesszebb esett a káplári szakasz frontjától. Az altisztek és közvitéztek viszont az ezredes ur kézmozdulataiból, gesztusaiból találgatták ki ama magyarázatok jellegét és minőségét, melyeket az ezredes osztogatott s nem is olyan fukaron, az örnagy urnak.

»Vajjon mi jön még ki ebből a dologból?« Okoskodott magában az őrmester. Trübsal altiszt észjárása teljesen azonos volt az őrmesterével. Valahogy csak Stromberger újoncz elméje is felemelkedett a közös theória színvonaláig ebben a kérdésben. A mi egy olyan nehéz fejtű legénytől, mint ő aránylag elég szép tudomány volt.

(Foly. köv.)

## TAVIRATOK.

### Az aradmegyei Erzsébet-templom.

**Kétegyháza, okt. 12.** (Saját tud. táv.) Klotild főhercegnő a következő távirati válaszi küldette Cziráky-Almásy Erzsébet grófnő feliratára:

»Ő császári és királyi fensége Klotild főhercegeasszony örömmel fogadja el a dicsőült Erzsébet királyné emlékére Aradmegyében emelendő templom védnökségét. — Szirmay, grófné udvarhölgy.

### Gyulai után Szász Károly.

**Budapest, okt. 12.** (Saj. tud. táv.) A Kisfaludy-társaság szerdán fogja megtartani rendkívüli közgyűlését, melyen Szász Károly alelnök bejelenti ugy a maga, valamint Gyulai Pál lemondását. A közgyűlés elfogja fogadni a lemondást.

### Ítélet a Varga Ottó ügyében.

**Budapest, okt. 12.** (Saját tud. táv.) Wlassics Gyula kultuszminiszter a fejelemi tanácssal egyetértve ma határozott Varga Ottó ügyében. A miniszteri határozat kijelenti, hogy a felhozott kifejezésekben se királysértés s a katolikus vallás megsértése nem forog fenn, ezt semmiféle tényadat nem bizonyítja. Figyelmezteti őt, hogy az előadási mód, illusztrálások, a példák, kitérései, a tanuló egy részével daczára jó szándékának

— károsak lehetnek. A tanári karban kitört ellenséges viszony folytán Varga Ottót a miniszter áthelyezi az I. ker. állami főgymnásiumhoz.

### Vészi József párbaja.

**Budapest, okt. 12.** (Saját tud. táv.) Vészi József ismert ügyéből származó párbaja Demeczky igazgatóval ma folyt le a Ferencz József laktanyában. Feltételek: pisztolypárbaj, 25 lépés, két golyóváltás. A golyó közel járt az ellenfelekhez, de nem talált. Az ellenfelek nem békültek ki.

### Haldokló érsek.

**Bécs, október 12.** (Saj. tud. táv.) Köhn olmützi érsek haldoklik.

### Az osztrák urakházából.

**Bécs, október 12.** Ő Felsege tegnap kelt kézirattal a reichsrath legközelebbi ülészakára Windischgrätz Alfréd herceg titkos tanácsost, az urakháza elnökévé, Auersperg Károly herceg és Hoyos Sprinzestein Ernő gróf titkos tanácsosokat az urakháza alelnökeivé nevezte ki. (M. T. I.)

### A zárai érsek szivbaja.

**Zára, október 12.** Raicevics zárai érsek szivbajban súlyosan megbetegedett. (Magyar Távirati Iroda.)

### A galicziai takarékpénztár pöre.

**Lemberg, október 12.** Szczepanowski vádlottat ma már nem hallgathatták ki, mert megbetegedett.

Wendrychowski vádlott az elnök kérdésére kijelenti, hogy folyó évi január haváig nem tudta, hogy Kühneli, Frölich és Lilien dr. számláit Szczepanowski részére vezetik, mert ennek külön számlája volt. A Kühneli és Frölich számlájára adott előlegek kifizetésében és elkönyvelésében neki nem volt része. Az elnök ezt feltűnőnek találja. (M. T. I.)

## KÖZGAZDASÁG.

**Amerika gabonatermése.** Az e havi hivatalos termésszámítás, mint Washingtonból táviratozzák, a terméshozadékban semmi lényeges változásról nem tesz tanúságot. A tengeri állása 82.7% (tavaly 85.2%), a lefolyt hónapban az arány rosszabbodott. A buzatermésre vonatkozólag semmi új jelentést nem tettek, mert egyelőre a gazdasági tudósítók hivatalos értesítését várják, azt hiszik azonban, hogy a hivatalos jelentés az idén sokkal hamarabb fog elkészülni, mint tavaly. A rozs minőségét 90%-ra, a zabét 89<sup>5</sup>/<sub>10</sub>%-ra, az árpát 88<sup>4</sup>/<sub>10</sub>%-ra becsülik. A hivatalos becsülés alapján a New-Yorki terménytőzsde statisztikusa a zab ideai terméshozadékát 785 millió 920 ezer bushelre becsüli (tavaly 703 millió 896 ezer bushel). A tengeriét pedig 2023 millió 680 ezer bushelre (tavaly 1880 millió 116 ezer bushel).

**Miképen lehet nagy árpatermésekre szert tenni.** Minél nagyobb figyelmet fordítunk az állattenyésztésre, annál inkább kell törekedni, hogy bizonyos területen a legnagyobb takarmánytermést biztosítsuk, mert ezáltal olcsóbbá s így jövedelmezőbbé tesszük az állattenyésztést. Kellő szakértelemmel 1 holdról 600—800 mm. takarmány-répát nyerhetünk, ha az időjárás kedvező és a talajt kellőképpen előkészítjük. Ősszel a répa földet mélyen fel kell szántani, a szántás télen át ugy marad. Kellő mennyiségű istállótrágyáról is gondoskodjunk, mit részint ősszel, részint tavasszal szántunk alá.

A vetőszántásnál 4—6 mm. szuperfoszfát adandó. A chilisalétrorra is szükség van, mit legezés-szerűbben két részletben szórunk ki a kapálás előtt fejtrágyául, hektáronként 2—3 mm.-t a talaj erejéhez képest. A kapálás előtt szórni el a salétromot azért is célszerűbb, mert különben főleg a nehezebb talajok felülete megcserepesedik. Mindezek mellett ha legalább háromszor meg is kapáljuk azt a répat, óriási termésre számíthatunk.

**A dohos gabona javítása.** A gabona dohos szagát legkönnyebben ugy vehetjük el, ha azt kitergetjük és reá maláta csirát szórunk és pedig 10 mm. gabonára 1 hl. csirát; ezeket most jól összelapátoljuk, egy éjen át együtt hagyjuk és erre szelelő rostával megtisztítjuk. A malátacsira a nedvességet és dohos-ságot mohón szívja magába és a gabona jelentékenyen megjavul; szükség esetén az eljárás ismétlődő. A maláta csirát azután megszáritjuk és minden gondolkodás nélkül feletetjük állatainkkal. A frissen égetett szénpor szintén jól használható erre a célra; ez is magába veszi a rossz szagot s a nedvességet, mire szelelő rostával eltávolítható.

**A szöszös bükkönynek,** ennek a kitűnő és bőventermő takarmányféleségnek termelése újabb időben mindinkább terjed s méltán is, mert nitrogéngyűjtő növény lévén, normális viszonyok között nitrogén trágyára nem szorul. Ha azonban a talaj nagyon nitrogénszegény, akkor fejlődése kezdetén, mikor a növény még nem képes nitrogént gyűjteni, sokáig silylődni fog. A talaj nitrogénszegénysége oka tehát annak, hogy sok helyt a szöszös bükköny silány fejlődése miatt kiszántják. Ily esetben helyén való a kisebb mérvű nitrogéntrágyázás, de csak gyorsan felvehető nitrogéntrágyával, vagyis chilisalétronnal. A vérliszt, mint lassan ható műtrágya, ezen célra nem való. A salétromból 25—30 kg. elég magyar holdanként.

**A gyümölcsfák őszi trágyázása.** A magas törzsű gyümölcsfák őszi trágyázására legalkalmasabb a szuperfoszfát és kaint keverék. Ezek keverékével lehet legegyszerűbben és leghatásosabb módon megtrágyázni a fákat. Ebből a célból minden fára számítunk  $\frac{1}{2}$  kg. 16%-os szuperfoszfátot és 2 kg. kaintot s ezen keveréket kiszórjuk a fák alá oly körületben, a meddig a korona végső ágai érnek, sőt célszerű  $\frac{1}{2}$  méterrel még nagyobbra venni a körületet. Kiszórás után a talajt felássuk, tavasszal pedig a jelzett keverékből még  $\frac{1}{2}$  kgot kiszórunk.

### Reich Jenő és Társa

#### Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

#### Értéktőzsde.

Budapest, október 12.

Az irányzat nyugodt.

Osztrák hitel	—	—	—	—	—	368. <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Magyar hitel	—	—	—	—	—	372. <sup>3</sup> / <sub>4</sub>
Allamvasut	—	—	—	—	—	339.—
Rimamurányi	—	—	—	—	—	336. <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Magyar jelzőlog	—	—	—	—	—	235.—
Salgótarjáni	—	—	—	—	—	341.—
Wagon-kölcsön	—	—	—	—	—	623.—
Villamosvasut	—	—	—	—	—	225.—
Magyar leszámítoló	—	—	—	—	—	251. <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Iparbank	—	—	—	—	—	104.25
Budapest közuti	—	—	—	—	—	404.50
Kereskedelmi	—	—	—	—	—	101.50
Déli vasut	—	—	—	—	—	65.08

#### atáridők.

Budapest, október 12.

Készáru buzában az irányzat szilárd volt, és 35,000. mm. forgalom mellett az árak — krral magasabban jegyeztettek.

Buza októberre	—	—	—	—	—	8.22
Buza áprilisra	—	—	—	—	—	8.60
Új tengeri	—	—	—	—	—	5.16
Rozs okt.	—	—	—	—	—	6.55
Zab okt.	—	—	—	—	—	4.90
Káposzta, repce, aug.	—	—	—	—	—	—

Bécs, október 12.

Az irányzat csendes.

Osztr. hitel	—	—	—	—	—	36.0—
Magyar hitel	—	—	—	—	—	36.6—
Allamvasut	—	—	—	—	—	32.6—

**Mivatalos árfolyamok**

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. október 12-én.

Magyar aranyjárdék 4%	115.25
Magyar koronajárdék	93.00
Magyar vasúti kölcsön aranyban 4,5%	119.75
Magyar vasúti kölcsön ezüstben 2,5%	99.25
Magyar keletvasúti államkötvény 1876-ból	119.25
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	92.50
Italmérési jog megváltási kötvény	98.40

Horváth-szlavón földtehermentesítési kötvény	—
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön	161.25
Tiszasszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	137.50
Osztrák járadék papírban	98.—
Osztrák járadék ezüstben	98.—
Osztrák járadék aranyban	116.75
Osztrák korona járadék	98.25
Osztrák államsorsjegyek	185.50
Osztrák magyar bankrészvény	900.—
Magyar hitelbankrészvény	865.50
Osztrák hitelintézeti részvény	859.25

Párisi vista	—	825.50
20 frankos arany (Napoleond'or)	—	9.57
Németbirodalmi márka	—	120.95
London vista	—	47.80
10 márkás arany	—	11.79

A szerkesztésért felelős:

**Dr. VUCSKICS GYULA.**

**VASUTI MENETREND.**

**Érvényes 1899. évi október 1-től.**

Kolozsvár—Nagyvárad—Budapest.					Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.					Püspök-Ladány—Debreczen—Érmihályfalva.						
	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	V. v.		Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	T. v.
Kolozsvár ind.	11 01	5 23	7 00	6 13	Budapest ind.	9 15	1 55	5 45	8 30	P.-Ladány ind.	5 25	1 24	4 06	2 29	6 05	
B.-Hunyad >	12 20	6 40	8 37	7 55	Nagykátá >	10 20	3 00	7 54	10 16	Debreczen >	6 46	3 —	5 22	3 56	8 20	
Csucsá >	12 52	7 09	9 19	8 37	4 49	Szolnok >	11 19	3 56	9 27	11 31	Érmihályfalva ér.	7 29	4 01	6 35	4 58	9 47
Bucsa >	—	—	9 33	8 52	5 13	P.-Ladány >	12 55	5 28	11 53	2 00	5 00					
Brátka >	—	—	9 50	9 11	5 38	Báránd >	—	—	12 07	2 12	5 17					
Rév >	1 34	7 47	10 08	9 32	6 13	Sáp >	† 1 17	† 5 48	12 24	2 27	5 38					
Élesd >	† 1 48	† 7 59	10 25	9 49	6 42	B.-Ujfalva >	1 33	6 03	12 46	2 47	6 04					
Mező-Telegd >	2 01	8 11	10 42	10 07	7 10	M.-Peterd >	—	—	1 00	3 00	6 21					
F.-Vásárhely >	—	—	11 01	10 27	7 38	M.-Keresztes >	—	—	1 14	3 12	6 37					
Várad-Velenceze >	2 25	8 32	11 10	10 37	7 51	Bors >	—	—	1 28	3 25	6 56					
Nagyvárad ér.	2 31	8 38	11 17	10 44	8 —	Püspöki >	—	—	1 36	3 32	7 08					
Nagyvárad ind.	2 38	8 43	11 32	11 04	2 22	Nagyvárad ér.	2 11	6 39	1 48	3 42	7 22					
Püspöki >	—	8 51	11 42	11 14	2 37	Nagyvárad ind.	2 18	6 46	2 06	3 58	12 20					
Bors >	—	—	11 50	11 22	2 48	V.-Velenceze >	2 24	—	2 30	4 05	12 29					
Mező-keresztes >	—	—	12 03	11 37	3 20	F.-Vásárhely >	—	—	2 41	4 16	12 44					
Mező-Peterd >	—	—	12 15	11 50	3 38	M.-Telegd >	2 50	7 15	3 03	4 38	1 15					
B.-Ujfalva >	3 18	9 23	12 29	12 05	4 16	Élesd >	† 3 04	† 7 28	3 21	4 56	1 43					
Sáp >	† 3 33	† 9 38	12 47	12 25	4 49	Rév >	3 26	7 50	3 45	5 20	2 21					
Báránd >	—	—	1 01	12 41	5 13	Brátka >	—	—	4 06	5 43	2 27					
P.-Ladány >	4 03	10 06	1 34	1 19	5 31	Bucsa >	—	—	4 27	6 04	3 26					
Szolnok >	5 39	11 44	3 35	3 37	—	Csucsá >	4 16	8 37	4 53	6 31	4 00					
Nagy-Kátá >	6 34	12 41	4 45	5 07	—	B.-Hunyad >	4 52	9 08	5 32	7 16	4 55					
Budapest ér.	7 50	01 50	6 20	7 10	—	Kolozsvár ér.	5 55	10 08	6 59	8 33	7 04					

  

Nagyvárad—Szeged.				Szeged—Nagyvárad.				Nagyvárad—Arad.				Arad—Nagyvárad.			
	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.
Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Szeged ind.	3 40	10 25	6 40	Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Arad ind.	5 10	11 20	9 37
Ósi >	10 30	4 41	7 16	E.-M.-Vásárhely >	4 38	11 05	7 50	Gyula >	12 21	6 44	10 01	Kurtics >	5 39	11 52	10 07
Less >	10 48	5 01	7 52	Orosháza >	5 41	11 54	9 20	Békés-Csaba >	2 23	7 18	4 32	Kétegyháza >	6 14	12 31	10 54
Gyapju >	10 56	5 10	8 05	Csaba >	7 00	2 33	4 50	Kétegyháza >	2 54	7 45	5 03	Békés-Csaba >	6 47	2 33	4 50
Cséffa >	11 05	5 19	8 29	Gyula >	7 27	3 05	5 26	Kurtics >	3 28	8 21	5 38	Gyula >	7 27	3 05	5 26
Szalonta >	11 26	5 44	8 46	Sarkad >	7 47	3 27	5 56	Arad ér.	3 55	8 48	6 05	Nagyvárad ér.	9 32	5 30	8 31
Kötegyán >	11 46	† 6 05	9 15	Kötegyán >	† 7 57	3 39	6 10	<b>Szombatság-Rogoz—Dobrest.</b>				<b>Dobrest—Szombatság-Rogoz.</b>			
Sarkad >	11 57	6 17	9 31	Szalonta >	8 23	4 10	6 47	Szombatság-Rogoz ind.	6 08	7 55	Dobrest ind.	4 22	6 36		
Gyula >	12 21	6 44	10 01	Cséffa >	8 42	4 34	7 18	Nánhegyesel >	† 6 34	† 8 21	Nánhegyesel >	† 4 32	† 6 46		
Csaba >	2 10	7 41	4 44	Gyapju >	—	4 42	7 29	Dobrest ér.	6 44	8 31	Szombatság-Rogoz ér.	4 56	7 10		
Orosháza >	3 10	9 10	5 50	Less >	9 04	5 00	7 51								
H.-M.-Vásárhely >	4 00	10 02	7 00	Ósi >	9 21	5 19	8 16								
Szeged >	4 35	10 55	7 55	Nagyvárad ér.	9 32	5 30	8 31								

  

Nagyvárad—Belényes—Vaskóh.				Vaskóh—Belényes—Nagyvárad				Nagyvárad—Gyoma.				Gyoma—Nagyvárad.			
	V. v.	Sz. v.	Th. v. sz. sz.		Sz. v.	Th. v. sz. sz.			V. v.	Sz. v.			Sz. v.	V. v.	
Nagyvárad ind.	3 50	2 40	—	Vaskóh ind.	4 30	2 —	Nagyvárad ind.	5 50	2 37	Gyoma ind.	3 40	2 00			
V.-Velenceze >	4 05	2 51	—	Lunka-Rézbánya >	† 4 42	† 2 43	Ósi >	6 09	2 51	Déva-Ványa >	4 37	3 03			
Félix-Fürdő >	4 32	3 13	—	Szudries >	5 09	3 12	Uj-Palota >	6 24	3 05	Körös-Ladány >	5 13	4 12			
Kardó >	4 50	3 27	—	Belényes >	5 37	3 52	Gyires >	6 41	3 17	Szeghalom >	5 40	4 23			
Mr. Gyepes >	5 50	4 17	—	Sonkolyos >	† 5 58	† 4 15	Körös-szeg >	7 02	3 36	Vésztő >	6 12	5 02			
Tasádfő >	6 07	4 31	—	Belényes-Ujlak >	6 10	† 4 27	Szakál >	7 39	4 05	Kót >	6 38	6 95			
D.-Cseke >	6 30	4 45	—	Borz >	† 6 19	† 4 37	Nagy-tóti >	7 55	4 21	Íráz >	6 52	6 26			
M.-Cseke >	6 50	† 5 —	—	Sólyom >	6 35	4 58	Komádi >	8 25	4 32	Komádi >	7 10	7 59			
Dusesd >	† 7 05	† 5 12	—	Gyanta >	6 56	† 5 19	Íráz >	8 42	4 49	Nagy-tóti >	7 22	7 15			
Szombatság-Rogoz >	7 46	5 47	—	Hollód >	7 10	5 34	Kót >	9 19	5 14	Szakál >	7 48	7 42			
Hollód >	7 58	5 58	—	Szombatság-Rogoz >	7 31	6 03	Vésztő >	9 44	5 32	Körös-szeg >	8 11	8 19			
Yanta >	8 12	6 11	—	Dusesd >	† 7 55	† 6 34	Szeghalom >	10 34	6 13	Gyires >	8 33	8 33			
Sólyom >	8 38	6 36	—	Magyar-Cseke >	† 8 07	† 6 49	Körös-Ladány >	11 —	6 31	Uj-Palota >	8 47	8 56			
Borz >	† 8 53	† 6 50	—	Drág-Cseke >	8 26	7 17	Déva-Ványa >	12 03	7 21	Ósi >	9 03	9 19			
Belényes-Ujlak >	9 05	7 01	—	Tasádfő >	8 40	† 7 33	Gyoma ér.	12 45	8 06	Nagyvárad ér.	9 20	9 34			
Sonkolyos >	† 9 18	† 7 13	—	Magyar-Gyepes >	8 54	7 50	<b>Nagyvárad—Érmihályfalva</b>								
Belényes >	10 04	7 47	—	Kardó >	9 27	† 8 31	<b>Érmihályfalva—Nagyvárad.</b>								
Szudries >	10 27	8 09	—	Félix-Fürdő >	9 40	† 8 45	Nagyvárad ind.	6 50	5 43	Érmihályfalva ind.	5 05	5 24			
Lunka-Rézbánya >	10 56	† 8 34	—	V.-Velenceze >	10 01	9 09	B.-Püspöki >	7 17	5 59	Érselind >	5 37	6 08			
Vaskóh ér.	11 12	8 49	—	Nagyvárad ér.	10 11	9 19	Bihar >	7 44	6 22	Szekelyhid >	6 14	6 43			
<b>Szekelyhid—Margitta</b>				<b>Margitta—Szekelyhid</b>											
Szekelyhid ind.	9 50	7 55		Margitta ind.	4 35	4 45									
Apátkeresztur >	10 46	8 41		Monos-Petri >	4 46	4 56									
V.-Ábrány >	11 03	8 55		V.-Ábrány >	4 57	5 08									
Monos-Petri >	11 16	9 06		Apátkeresztur >	5 13	5 26									
Margitta ér.	11 28	9 16		Szekelyhid ér. reg.	5 54	6 07									

† A vonatok közlekedési ideje közép-európai idő szerint van kitüntetve. — A vastagabb számok este 6 órától reggeli 5 óra 59 percig terjedő éjjeli dőt jelentik. A \*-gal jelzettek feltételes megálló helyek